

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Hallituksen esityksen tavoitteena on, että työnhakijoina olevien kotoutuja-asiakkaiden kotoutumiskoulutuksen ja lukutaitokoulutuksen järjestämisvastuu olisi kuntien työvoimaviranomaisilla, jotka järjestäisivät koulutuksia työvoimakoulutuksena. Pidämme kotoutumista edistävien koulutusten rahoituksen kokoamista yhteen kanavaan yleisellä tasolla hyvänä muutoksena. Selkeämpi rahoitusmalli parantaa mahdollisuuksia luoda yhtenäisempiä, sujuvampia, tavoitteellisempia ja työelämälähtöisiä koulutuspolkuja, nykyisen hajanaisen järjestelmän sijaan.

Paremmiin yhteensovitettu koulutuspolku selkeyttää maahan muuttaneelle itselleenkin koulutuksen ja koulutuspolun tavoitteita sekä kasvattaa motivaatiota opiskeluun, erityisesti mikäli koulutukset lukutaitokoulutuksesta ammatilliseen koulutukseen asti sijaitsevat parhaimmillaan samassa oppilaitoksessa. Lukutaitokoulutuksia ja kotoutumiskoulutuksia on myös helpompi yhteensovittaa ja hallinnoida työvoimakoulutuksina.

Esityksessä ehdotetaan muutosta, mikä poistaisi aikuisten perusopetuksen tukemisen omaehtoisena opiskeluna työttömyysetuudella yli 30-vuotiailta kotoutumislain piiriin kuuluvilta. Näemme riskinä, että yli 30-vuotiaat lähtökohtaisesti rajattaisiin aikuisten perusopetuksen ulkopuolelle. Maahan saapuneiden joukossa on yli 30-vuotiaita henkilöitä, joilla ei ole peruskoulutusta kotimaastaan. Perusopetuksen suorittaminen on edellytys edetä ammatillisiin opintoihin, esityksen mukainen pelkkään kotoutumiskoulutukseen ohjaaminen ei tätä edellytystä täytä. Esityksessä mainittuun, perustellusta syystä yli 30-vuotiaan perusopetuksen tukemiseen, tulee saada tarkempaa määrittelyä.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Esityksen tavoitteena on, että kotoutumiskoulutuksen osalta vapaan sivistystyön rahoitus poistettaisiin ja lukutaitokoulutuksen osalta rahoitus siirrettäisiin valtiovarainministeriöön osaksi työvoimapalvelujen rahoitusta kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen. Esitys selkeyttää rahoitusjärjestelmää ja mahdollistaa sujuvammat sekä tavoitteellisemmat koulutuspolut nykyisen hajanaisen järjestelmän sijaan, mutta tuo myös haasteita. Valtionosuuspohjaisuus voi kuitenkin aiheuttaa riskin, että kuntien päätöksenteossa raha ei kohdennu kotoutumispalveluihin ja koulutuksiin lain tarkoittamalla tavalla. Mikäli vapaan sivistystyön järjestämän kielikoulutuksen osalta rahoitus poistetaan, on työvoimapalveluiden rahoitus kotoutumiskoulutusten järjestämiseksi oltava turvattua.

Näemme laskennallisen korvausten alentamisen huonona. Lakiehdotuksessa kunnan tehtävien vähentäminen jää epäselväksi ja koskee lähinnä sellaisia toimia, joista ei tällä hetkellä synny erityisesti kustannuksia kuten monialaiset kotoutumissuunnitelmat sekä alkuhaastattelun ja ensimmäisen kotosuunnitelman laatiminen samalla kertaa. Lain mukaan kunnan tulee kuitenkin edelleen tarjota maahanmuuttajalle kotoutumisohjelman mukaisia palveluita.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että vastaanottoon varautumisen korvauksista luovuttaisiin kokonaan. Tämä vaikuttaa suoraan kuntien kykyyn ja halukkuuteen vastaanottaa kiintiöpakolaisia. Ilman näitä korvauksia kunnat joutuisivat kantamaan alkuvaiheen vastaanoton taloudelliset riskit ja kustannukset yksin. Laissa on säädetty kuntien velvollisuudeksi huolehtia vastaanoton järjestämisen kokonaisvastuusta ja siten sen rahoitus tulee myös säilyttää ennallaan.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Esityksen tavoitteena on lisätä maahanmuuttaneen omaa vastuuta kotoutumisestaan ja muuttaa järjestelmää velvoittavammaksi. Kotkan kaupunki pitää myönteisenä, että yksilön omaa vastuuta kotoutumisen edistämisessä vahvistetaan. Työvoimaviranomaisten kanssa asiointi ohjaa maahanmuuttaneita jo nyt oman vastuun ottamiseen velvoitteineen. Oman vastuun ottamisen korostaminen entisestään on perusteltua ja kannatettavaa ja selkeyttää maahan muuttaneelle itselleenkin häneen kohdistuvia odotuksia velvoitteineen, mikäli henkilöllä on mahdollisuudet ja kyky velvoitteiden täyttämiseen.

Pitää kuitenkin huomioida, että haasteena ei tälläkään hetkellä ole kotoutuja-asiakkaiden haluttomuus edistää omaa kotoutumistaan ja osallistua palveluihin, vaan kuntien, työvoimaviranomaisten, oppilaitosten ja kolmannen sektorin riittämättömät resurssit kotoutumista tukevien palvelujen tuottamiseen. Kotoutuminen ei tapahdu yksinään, vaan siihen tarvitaan edelleen myös esim. yhteiskunnan ja työelämän vastaanottavuutta ja hyviä väestösuhteita. Maahan muuttaneet ovat yksilöitä erilaisine tarpeineen ja kykyineen, osa pystyy itseohjautuvasti ottamaan enemmän vastuuta kotoutumisprosessistaan, osa tarvitsee siihen enemmän tukea. Tukea tarjoavia palveluita on oltava saatavissa, jotta maahan muuttaneet ja heidän lapsensa voivat kotoutua ja olla osa suomalaista yhteiskuntaa. Vastaanottavainen ja kotoutumista tukeva yhteiskunta voi vähentää myös maahanmuuttoon liittyvien yhteiskunnallisten ongelmien kasvua.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Esityksen ehdotus kotoutumissuunnitelman laatimisesta kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä on alueemme työvoimaviranomaisilla käytäntönä jo tälläkin hetkellä, joten mahdollisen muutoksen ei voida arvioida tuovan säästöjä työllisyysalueelle. Haaste toteuttamistavassa on se, että maahanmuuttanut joutuu ottamaan vastaan yhdellä tapaamiskerralla hyvin suuren määrän tietoa. Toki tietoa on mahdollista tarkentaa ja lisätä tarpeen mukaan seuraavilla tapaamiskerroilla, mutta esim. täydentäviä työnhakukeskusteluja on ajoittain haastavaa toteuttaa resurssisyistä.

Alkuvaiheen neuvontaa ja ohjausta ei tule heikentää. Maahan muuton alkuvaiheessa rakentuvaan yhteiskuntaan kiinnittymiseen tarvitaan ohjausta ja neuvontaa, jotta henkilöt eivät ole epävirallisten lähteiden varassa, jolloin tieto on usein väärää ja saattaa johtaa ongelmiin. Laadukas ja tehokas alkuvaiheen ohjaus ja neuvonta vähentää jatkossa myös muiden palveluiden, esim. sosiaalipalveluiden, tarvetta

Muut huomiot

-

Kilpinen Anu
Kotkan kaupunki, Hyvinvoinnin ja työllisyyden edistämisen vastuualue